

”Med hjerne og hjerte – en rapport om dilemmaer når plejebørn anbringes i slægten”

Rapporten tager afsæt i konflikten mellem at have tillid til, at den sociale arv kan brydes inden for egen slægt og socialarbejderes erfaringsbaserede skepsis ved at anbringe børn i familier, som i forvejen har opfostret ”sociale tabere”. Undersøgelsen dækker normalområdet og giver et bud på mulige forbedringer inden for familieplejeområdet.

Jeg har interviewet tre plejefamilier, en far, to forvaltningspersoner samt fire børn, der har ophold i deres egen slægt. Interviewene er foretaget forår/sommer 2004. Denne pjece formidler noget af indholdet.

Hele rapporten kan ses på www.bentebaggesen.dk

Jeg kan kontaktes på mobil 20 99 13 16 eller bentebaggesen@mail.dk.

Bente Baggesen

Udgivelsen sker i tilknytning til KABU projektet. Socialministeriets kvalitetsprojekt på anbringelsesområdet 2002-2005.

www.kabuprojektet.dk

Undersøgelsen drejer sig om to familier – den ene en familie med 3 børn på nu 17, 14 og 11 år Anders, Peter og Jette. Faren har for 4 år siden dræbt moren i hjemmet. Den ældste vokser op hos morforældrene og de 2 yngste hos en moster og onkel. Der er kontakt med faren i fængslet.

Den anden familie omhandler to sindslidende forældre med to børn på nu knapt 18 og knapt 16 Mette og Maren, der aldrig har boet hjemme. Begge piger er anbragt lige efter fødslen – den ældste hos morens moster (der er 52 år ældre end Mette) og den yngste i fremmed plejefamilie. Pigerne er bosat i hver sin landsdel og fik kontakt med hinanden, da Maren var 2½ år. De har fortsat kontakt med hinanden, men meget sjældent med forældrene, der er meget sindslidende.

Personernes navne er opdigtede aht. anonymitet. Slægtsforholdet er i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Hvordan beslutter familien, hvor børnene skal bo – styres de af pligt, moral eller kærlighed?

**uenighed i familien om anbringelsen og bevæggrunde – eller hvis børn eller voksne føler sig pressede af samfundets normer – kan skabe dilemmaer for børnene*

”Man skal have både hjerne og hjerte med, når man beslutter sig for at tage sig af sin families børn. Man kan gøre uoprettelige skader, hvis man ikke tænker sig om” (morfare)

”Vi ville alle sammen gerne have, at vi blev i familien. Man bliver glad, når ens familie siger, vi vil gerne have, I bliver her” (Anders)

- og dilemmaer for ægtefællen

” Man skal ikke altid gøre noget for nogen andre, hvad de brænder for. Selvom det var et meget stort ønske for Rita (mosteren), så skulle jeg måske have lyttet til det herinde (lægger hånden på hjertet), og de to børn vi har, er så hårdt ramt – ikke måske så hårdt af det, der lige er sket. De havde noget med i rygsækken, som har været svært at rette op - det har fyldt så meget – hvor er Jens henne – pladsen til Jens (ham selv)?” (onklen)

* hvis det anbragte barns søskende vokser op et andet sted – kan det skabe dilemmaer for børnene

”Det ville have været rart, hvis Maren havde været her, men nu har jeg vænnet mig så meget til at være enebarn. Men hvis man havde valget og man kunne gøre det om igen, så ville jeg have foretrukket, at vi havde boet sammen - måske i en neutral familie?” (Mette)

Hvordan har de anbragte børns relationer til forældrene udviklet sig fra anbringelsen og til nu?

*hvad betyder opvækst i den ene forælders slægt for forholdet til den anden forælder?

*”De bliver ikke hele mennesker, hvis de ikke får lov at elske deres far”
(mosteren)*

Mette har altid kaldt plejeforældrene for mor og far. Hun hader, når plejemoren beder hende skrive Karen-mor til sin biologiske mor fx til jul.

”Man kan godt føde et barn, men det gør ikke én til MOR, man skal opdrage et barn, før man er dets mor. ” (Mette)

* Hvem sørger for at relationen til forældrene bevares?

”I begyndelsen havde jeg kontakt med forvaltningen, men især efter konsulenten er kommet på regelmæssige besøg sammen med børnene, er det konsulenten, der formidler. Magtesløsheden – ydmygelsen – det ikke at kunne være en ordentlig far, er et helvede” (faren)

* Hvordan er godkendelsen af anbringelsen og hvilken form for støtte har barnet og de voksne fået?

”Det ville have været et helvede uden støtte og det ville ikke have gået. Vi lænede os meget op af det psykiske åndehul”. (mosteren)

”Det er vigtigt, at der kommer nogen regelmæssigt og spørger til livet i familien. Det får også parterne til at tale anderledes til hinanden. Den udefrakommende er alfa og omega – det er hårdt, men givende.”
(mosteren og onklen)

”Jeg er glad for, at vi har tacklet det selv. Hvis der havde været tilsyn en gang om måneden, er jeg bange for, at hver et lille problem var blevet ”en storm i et glas vand”.” (Mettes plejemor)

”Hovedforskellen på mig og min søsters plejefamilier er, at hendes fik penge for det og derfor kom der nogen hver anden måned. Jeg har ikke savnet det – jeg har været meget glad for, at der ikke kom nogen, for min søster har hadet det. Det har fået mig til at føle mig som en normal familie”. (Mette)

”Det har gjort ALT, at jeg har vidst det hele tiden”
. (Mette om åbenhed om plejeforholdet)

”Der er altid et eller andet tabu ved at være i plejefamilie – og især, når man skal begynde at forklare vennerne det. Andre børn forstår ikke hvad det er. Jeg har ikke altid sagt alderen på plejeforældrene - har altid syntes det var flovt. Man kan godt mærke, de er en generation ældre med fx mode og fester.” (Mette)

Dilemmaer ved slægtsanbringelse er bl.a.:

For børnene:

- forholdet til den forælder, hvis slægt, man *ikke* bor i. Det er en udfordring for de voksne at støtte den kontakt, især hvis der er tale om anbringelse på grund af forhold, der har med den anden forælder at gøre – fx kriminalitet
- kontakten til den forælder, hvis slægt man vokser op i. Loyalitetskonflikt og eventuel uenighed mellem de voksne kan påvirke barnet
- hvis de voksne også er ramt af sorg – så bliver der mindre plads og overskud til børnene

Disse forhold kræver professionel støtte til både børn og voksne.

For plejeforældrene:

- beslutningen om at tage børn fra slægten til sig – hvem bestemmer, hvem har reelt noget valg og hvad kan vi magte?

For faren/en forælder:

- at måtte afgive sin alvidenhed omkring børnene til slægten – måske ikke engang ens egen og acceptere sin nye rolle

For forvaltningen:

- at afveje eventuelle vanskeligheder ved samarbejdet mellem forældremyndighedsindehaveren, samværsforælderen og slægten
- at søskende vokser op hvert sit sted – både i forhold til børnene og til forældrenes kontakt med børnene

Kan vi gøre det bedre?

Hvordan hjælper vi slægten til at tage godt imod et barn og til at sige fra, hvis opgaven virkelig ikke er noget for dem?

Forundersøgelsen fra forvaltningen skal - foruden den almindelige godkendelse som plejefamilie - indeholde:

- grundig gennemgang af dilemmaer ved slægtsanbringelser – bl.a.
- drøftelse af, hvad opgaven kan komme til at betyde for familien på godt og ondt
- ægtefællernes indbyrdes forhold til opgaven
- andre familiemedlemmers holdning til opgaven og konsekvenserne
- forskydning af roller i forhold til andre familiemedlemmer
- fokus på mulige vanskeligheder ved samarbejdet med forældrene, nu da rollerne er ændret
- fokus på hvor der afviges fra reglerne – hvor relationen vægtes frem for konkrete forhold
- støtte til at sige fra, hvis opgaven alligevel ikke er relevant og overkommelig

Foruden konkret undersøgelse og vejledning fra forvaltningens side kunne der udarbejdes en folder med råd fra de slægtsplejefamilier, der selv har prøvet det til dem, der overvejer, om de skal gå ind i opgaven.

Og hvordan støtter vi undervejs?

- ved at finde en ny samarbejdsform mellem forvaltning og slægtsplejefamilie, hvor respekten for slægtens viden bliver større
- vi skal turde stille de ømtålelige spørgsmål om overskud og evner
- barnet har krav på tilsyn – på én der vil høre om dets liv – om fordele og ulemper – sorger og glæder. Én, der vil være med til at formidle ønsker og bidrage til løsninger. Det barn, der ikke kan bo hjemme, har krav på, at det offentlige sikrer, at det er i gode hænder.

I alle former for anbringelse – i slægten eller i fremmed familiepleje – skal samarbejdet mellem forældre og plejeforældre fungere godt, for at placeringen gavner barnet. Der skal derfor i højere grad end nu sættes ind med oplysning, krav og støtte til plejefamilierne, så ansvaret for barnets ve og vel deles mellem forældre, plejeforældre og forvaltning

- det kræver, at forvaltningen påtager sig sit ansvar og er en tæt og professionel samarbejdspartner for både børn, forældre og plejeforældre. Forældre og plejeforældre kan med held betragte sig som deleforældre
- som supplement eller erstatning for kurser kan man satse mere på opmuntring, samarbejde, støtte og opfølgning efter behov ude i den enkelte familie
- tilbud til plejebørn om at mødes i grupper for snak og aktiviteter bør være et stående tilbud til alle plejebørn – også i privat døgnpleje
- arbejde for et synligt tidsperspektiv og for forudsigelighed
- gå ind i diskussionen om, hvad man kalder sine forældre og sine plejeforældre – hvem er mor og far?

Nye samarbejdskulturer

Mange kommuner har et korps af plejefamilier – og har accepteret deres norm og værdisæt for opdragelse af børn. Forvaltning, plejefamilie og konsulent kender ofte hinanden og har en samarbejdskultur, men kender ikke barn og familie så godt. Ved fremmed plejeanbringelse skal sagsbehandler og familieplejekonsulent kunne formidle deres viden, så plejefamilien føler sig klædt på til opgaven.

I slægtsanbringelser kender barn og familie hinanden, men skal til at lære forvaltningens og konsulentens normer, værdisæt og samarbejds måder at kende.

For sagsbehandler og familieplejekonsulent er rollerne altså ændret fra at være de mest vidende om familieforholdene i relation til plejefamilien til at være dem, der ved mindst.

Ved slægtsanbringelse skal sagsbehandler og familieplejekonsulent derfor:

- skabe en relation og et tillidsforhold på meget kort tid
- etablere et godt samarbejds klima, hvor familien lærer dem barnets og familiens livshistorie
- støtte slægtens ressourcer og turde gå nye veje
- afgive ejerskabet til viden om barnet og blive konsulent i ordets egentlige betydning
- samarbejde med familien frem for at arbejde med dem
- sikre at familien har tillid til, de kan få hjælp fra personer med fagligt kendskab til området

Slægtsanbringelse – et bedre eller et billigere tilbud?

Undersøgelsen viste bl.a.

- at børnenes familie tog dem til sig uanset deres baggrund
- at der var et godt familiesammenhold i forvejen før børnene kom
- at det er okay ikke at bo sammen med sine søskende
- at børn ved en masse om, hvad der er godt for dem - de kan tåle at blive talt med om svære ting
- at der er brug for støtte til samvær med søskende og/eller forældre
- at det kan have store konsekvenser for den ene part i forholdet og for parforholdet at blive slægtsplejefamilie
- at det kan være svært at være forælder – også i slægtsanbringelser
- at plejefamilierne er godkendt på relationen og mindre på formelle krav
- at tilsyn og støtte til både plejefamilier, børn og far i den ene case har været livsnødvendigt
- at fravær af tilsyn og støtte giver mulighed for at føle sig mere som en normal familie
- at plejelønnen spiller en rolle – fra uønsket til at være helt uundværlig
- at tidsperspektivet i anbringelserne er langvarigt
- at afholdelse af Familieråd kan være en god arbejdsmetode
- at Netværk for Plejebørn og Plejeforældre er brugbart

Arbejdet med rapporten er blevet til i samarbejde med videnskabende netværk ved Den Sociale Højskole i Odense. Arbejdsmetoden er praksisforskning udført som casestudie.

Jeg kan kontaktes på følgende adresse for kommentarer, oplæg, temadage, kursus for plejeforældre, supervision og tilsyn:

Bente Baggesen, Pædagogisk Rådgivning

Østerbrogade 109, 2.tv.

2100 København Ø

telefon: 39201316

mobil: 20991316

e-mail: bentebaggesen@mail.dk

web-page: www.bentebaggesen.dk